

Małgorzata Zmitrowicz

orcid 0000-0003-2873-6821

m.zmitrowicz@ukw.edu.pl

Biblioteka UKW w Bydgoszczy. Z prac nad digitalizacją zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego

Abstract

**UKW University Library in Bydgoszcz
Works on digitalization of academic resources of the Region
of Kuyavia and Pomerania**

The article is a review of works carried out within the project “Digitalization of Academic Resources of the Region of Kuyavia and Pomerania for the needs of Science and Education of the Country.” Its goals included organization of access, popularization, protection and preservation for future generations valuable objects of culture and art in the collections of the UMK University Library, UKW University Library, Książnica Kopernikańska (Copernicus Library), the Museum of Diplomacy and Polish Refugees, and the Education Museum, as well as entering 15,000 online bibliographic book descriptions to UMK and UKW library catalogs, and through them – to the NUKAT central catalog. The UKW University Library digitized 10,000 documents in eight thematic collections: **UKW Library Special Collections, Documents from Bydgoszcz Community Memorial Studio, Collection of the Department for Cultural Heritage of Eastern Borderlands,**

Archives of Wanda and Karol Poznański, Hungarian Collection, **Collection of the Education Museum in Bydgoszcz**, Reports of scientific societies and grammar schools in the 19th and 20th centuries from Książnica Kopernikańska, Repository of the Kazimierz Wielki University

In 2018-2021, the UKW University Library in Bydgoszcz participated in implementation of the project “Digitalization of Academic Resources of the Region of Kuyavia and Pomerania for the needs of Science and Education of the Country.” Its beneficiary was the Nicolaus Copernicus University in Toruń. The project was financed by European Union funds (about Zł 3.9 million) and the state budget (almost Zł 707,000).

The purpose of the project was organization of access, popularization, protection and preservation for future generations valuable objects of culture and art in the collections of the UMK University Library, UKW University Library, Książnica Kopernikańska (Copernicus Library), the Museum of Diplomacy and Polish Refugees, and the Education Museum, as well as entering 15,000 online bibliographic book descriptions to UMK and UKW library catalogs, and through them – to the NUKAT central catalog. As a result, the resources of the Kuyavian-Pomeranian Digital Library were expanded by 28,000 of objects that had never been digitized, and the UKW Repository received 1,800 new publications.

Within the project, the UKW University Library digitized 10,000 documents held in eight thematic collections.

Keywords: UKW University Library in Bydgoszcz, UMK University Library in Toruń, Książnica Kopernikańska (Copernicus Library) in Toruń, Museum of Diplomacy and Polish Refugees in Bydgoszcz, Education Museum in Bydgoszcz, **academic archives, digitalization**

W latach 2018-2021 Biblioteka UKW w Bydgoszczy uczestniczyła w realizacji Projektu „Ucyfrowienie zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego dla potrzeb nauki i dydaktyki całego kraju”. Jego beneficjentem był Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Środki na realizację pochodziły z funduszy europejskich (około 3,9 mln zł) i z budżetu państwa (niespełna 707 tys. zł).

Celem projektu było zorganizowanie dostępu, popularyzacja, ochrona i zachowanie dla przyszłych pokoleń cennych obiektów kultury i sztuki, znajdujących się w zasobach Biblioteki UMK, UKW, Książnicy Kopernikańskiej, Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego oraz Muzeum Oświaty, a także sporządzenie 15 tys. elektronicznych opisów bibliograficznych książek do katalogów biblioteki UMK (10 tys.) i UKW (5 tys.), a za ich pośrednictwem do katalogu centralnego NUKAT. W efekcie zasób Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej zwiększył

się o 28 tys. nigdy dotąd niedigitalizowanych obiektów, a w Repozytorium UKW zdeponowano 1800 nowych publikacji.

W ramach projektu Biblioteka UKW ucyfrowiła 10 tys. dokumentów ulokowanych w ośmiu kolekcjach tematycznych.

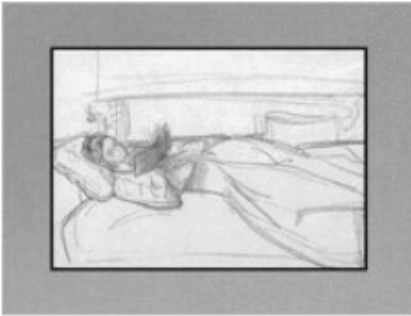
Zbiory specjalne Biblioteki UKW

Niezwykłą kolekcję stanowi zasób Dziedzictwo kulturalne – zbiory specjalne, w ramach którego zdigitalizowano stare druki, grafiki i pocztówki, do tej pory szeroko nieupowszechnione. Zbiór liczy ogółem 500 dokumentów. Biblioteka UKW, dzięki pasji, zaangażowaniu i zamiłowaniu bibliofilskim byłego dyrektora dr. Henryka Dubowika, zgromadziła przeszło 2400 starodruków. Są to pozycje reprezentujące ważniejsze ośrodki drukarstwa w Polsce i na zachodzie Europy, wydane przez najbardziej znane oficyny wydawnicze, charakterystyczne dla kolejnych okresów dziejów książki i kultury¹.

Wśród niespełna 400 obiektów wybranych do digitalizacji znalazła się pozycja złożona ze 100 współprawnych druków ulotnych z XVIII w. Zawiera ona m.in. druki urzędowe, mowy na sejm np. Adama Naruszewicza, biskupa smoleńskiego, Ignacego Potockiego, marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego, a także mowy i pisma Stanisława Augusta Poniatowskiego. Zdigitalizowano pięknie ilustrowane „Contes et nouvelles en vers” Jean de La Fontaine’a, wydane w 1792 r. w Paryżu, a także „Opera” – dzieła Wergiliusza, wydane w Brukseli w 1757 r., kilka tomów „Oeuvres Completes” Woltera z lat 1757-1786 i in. Na uwagę zasługuje zbiór podręczników z XVIII w., którego ciekawostką stanowi „Gramatyka dla szkół narodowych na klasę I” autora Andrzeja Onufrego Kopczyńskiego wydana w 1788 r. W kolekcji zbiorów specjalnych znalazło się 9 rysunków Wojciecha Weissa, znanego polskiego malarza, rzeźbiarza, grafika i fotografa, ucznia Leona Wyczółkowskiego, długoletniego wykładowcy i rektora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Prace powstały w pierwszym dwudziestoleciu XX w. w Kalwarii Zebrzydowskiej i przedstawiają członków najbliższej rodziny w trakcie lektury. Na uwagę zasługują także litografie Juliusa Gottheila, artysty plastyka pochodzenia żydowskiego, malarza, pejzażyisty i litografa. Zdigitalizowane prace to rysunki do cyklu 12 widoków Szczecina i okolicy wydanego pod tytułem „Album von Stettin and Umgebung” w 1857 r. przez szczecińską oficynę F. Waldowa. W tej kolekcji znalazły się także miedzioryty Johanna Gottfrieda Abrahama Frenzela, drezdeńskiego malarza pejzażowego, rysownika, rytownika i pisarza. Jego ryciny

¹ H. Dubowik, *Biblioteka Uniwersytecka*, [w:] Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy: 40 lat uczelni 1969-2009: WSN – WSP – AB – UKW, red. J. Banaszak, Bydgoszcz, 2010, s. 375-385.

cechowała techniczna wirtuozeria, niezwykle efekty graficzne i wysoki stopień wierności modelarskiej. Korzystał z szablonów własnych i rysunków innych malarzy. Zdigitalizowano ilustracje pochodzące z J.U. Niemcewicza „Śpiewów historycznych z muzyką i rycinami” wydanych w 1816 r. w Warszawie, w drukarni przy Nowolipiu.

Rysunek Wojciecha Weissa. *Poobiednia lektura*. Żona artysty czytająca na kanapie w Kalwarii, ok. 1908 r.

Oprócz starych druków, grafik, rysunków i miedziorytów w kolekcji zbiorów specjalnych znalazło się także 68 widokówek przedwojennej Bydgoszczy. Są na nich bliskie sercu każdego bydgoszczanina budynki, place i skwery, parki i pomniki. Spośród kościołów zachwyca fara, kościół garnizonowy i Klaryski, a także zburzony w 1940 r. kościół pw. św. Ignacego Loyoli. Uwagę przykuwają widokówki ze zdjęciami Dworca Głównego, Bydgoskiej Dyrekcji Kolei, a także przepięknego budynku Poczty Polskiej

i nieistniejącego dziś Teatru Miejskiego. Również sam plac Teatralny jest częstym motywem pojawiającym się na bydgoskich pocztówkach. Podobnie dzisiaj Stary Rynek, nazywany początkowo placem Fryderykowskim – nazwa będąca kalką językową na wzór niemieckiego Friedrich-Platz. Spośród bydgoskich pomników na kartkach pocztowych najczęściej pojawia się odsłonięta w 1904 r. fontanna *Potop*, która szybko wrosła w pejzaż Bydgoszczy i stała się ulubionym miejscem spacerów mieszkańców miasta. Drugim, najczęściej fotografowanym obiektem, jest Łuczniczka. Ciekawostką stanowi pocztówka, na której znajduje się pomnik cesarza Wilhelma I. Najwięcej kart pocztowych zostało wydanych przez Księgarnię Bydgoską założoną przez Leona Posłusznego w 1915 r. oraz Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, założone w 1885 r.

Dokumenty z Pracowni Pamięć Bydgoszczan

Od 2011 r. Biblioteka UKW realizuje program „Pamięć bydgoszczan – Archiwum Historii Mówionej”. W ramach projektu rejestrowane są relacje mieszkańców Bydgoszczy, dotyczące ważniejszych wydarzeń historycznych, kulturalnych i społecznych, wyglądu dawnej Bydgoszczy, opisu życia codziennego itp. Uzupełnieniem bazy są fotografie i dokumenty archiwalne. Kolekcja pomaga zachować, chronić i popularyzować lokalne dziedzictwo kulturowe. Jest także skarbnicą wiedzy dla badaczy historii i kultury Bydgoszczy i regionu. Nagrane

relacje służą odkrywaniu tożsamości narodowej i lokalnej, a także budowaniu więzi między pokoleniami bydgoszczan². W ramach realizacji projektu w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece cyfrowej zamieszczono 600 nagrań i 400 fotografii.

Na Mostowej, zdjęcie wykonane przed 1939 r., ze zbiorów Haliny i Dezyderiusza Rutkowskich.

Najobszerniejszą relację stanowią 192 odcinki barwnych opowieści Wiesława Modrzyńskiego. Dotyczą one osobistych poszukiwań historii rodziny. Zawierają wiele ciekawostek z życia miasta i regionu. Wśród nagrań znalazły się także relacje polonistki Ewy Piechockiej, poety, pisarza, dziennikarza i samorządowca Stefana Pastuszewskiego, kajakarki i olimpijki Danieli Pileckiej-Lewickiej, a także związanej z bydgoską uczelnią prof. Marii Kuchcińskiej. Ucyfrowione fotografie przedstawiają przede wszystkim Bydgoszcz i region kujawsko-pomorski oraz ilustrują losy ich mieszkańców.

Kolekcja Pracowni Dziedzictwa Kulturowego Kresów Wschodnich

Kolekcja obejmuje zdjęcia i dokumenty znajdujące się w zasobach Towarzystwa Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej. Składa się ona z dwóch podzbiorów. Pierwszy to archiwum Stanisława Kiałki. Drugi to odpowiedzi na ankietę do „Słownika Polski Walczącej na Kresach Północno-Wschodnich Rzeczypospolitej”. Zdigitalizowano łącznie 2 tys. obiektów.

Stanisław Kiałka (1911-1980), Wielkopoleńczyk, żołnierz AK, organizator legalizacji i kwatermistrzostwa, działający na terenach Wilna i okolic. Więzień Wroclawskiej, historyk. Po powrocie z zesłania do samej śmierci gromadził dokumentację związaną z ruchem oporu na Wileńszczyźnie. Archiwum Stanisława Kiałki zostało przekazane w 1983 r. przez jego żonę do biblioteki Ossolineum we Wrocławiu. W jego skład wchodzi opracowania, wspomnienia i relacje towarzyszy broni, a także korespondencja S. Kiałki, zdjęcia, plany, schematy organizacyjne, spisy uczestników walk, wykazy poległych oraz notatki. Większość dokumentów została zebrana po 1956 r. Są jednak wyjątki: wycinki z gazet wileńskich okresu wojny, ulotki drukowane przez legalizację czy gryps więzienny Marii Tomkiewicz napisany na płótnie³. Bydgoska kolekcja jest zdecydowanie skromniejsza,

² A. Chlewicka, „Pamięć Bydgoszczan – Archiwum Historii Mówionej” realizacja projektu, [w:] *Kultura Pamięci. Studia i szkice*, red. A. Chlewicka, T. Kawski, Bydgoszcz 2013, s. 215-227.

³ E. Galos, *Papiery Stanisława Kiałki*, Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich,

choć równie ciekawa. Zawiera głównie fotografie S. Kiałki (m.in. z gułagu w Workucie), a także, często pisane ręcznie, świadectwa uczestników ruchu oporu w Polsce, notatki i listy dotyczące działalności konspiracyjnej. Stanowi ona ciekawe źródło wiedzy dla historyków, badaczy wojennych losów żołnierzy AK w okręgu wileńskim i nowogrodzkim.

Fot. z Archiwum S. Kiałki. Workuta (Rosja, obóz koncentracyjny).

w działalności konspiracyjnej polskiego państwa podziemnego na Kresach północno-wschodnich. Do dziś ukazały się 4 tomy. Ankieta do *Słownika* zawierała 16 pytań dotyczących identyfikacji osoby. Począwszy od daty i miejsca urodzenia, imion matki i ojca, poprzez związki życiorys do 1939 r., życiorys cywilny w czasie II wojny światowej po działalność konspiracyjną prowadzoną w latach 1939-45, przebieg służby pod kątem wyszkolenia, przynależności do organizacji militarnych, udziału w akcjach bojowych itp. Ostatnie pytania dotyczyły powojennych losów ankietowanych, w tym informacji o przebiegu kariery zawodowej, rodzinie, hobby, przyznanych odznaczeniach, prześladowaniach przez nowe władze. W zasobach biblioteki znalazły się odręcznie pisane życiorysy, sprawozdania z działalności w Armii Krajowej, fotokopie dokumentów poświadczających przynależność do AK, a także liczne zdjęcia żołnierzy. Łącznie dotychczas one przeszło 600 osób.

Drugi podzbiór dokumentów pochodzących z Pracowni Dziedzictwa Kulturowego Kresów Wschodnich stanowią odpowiedzi na ankiety osobowe do „Słownika Polski Walczącej na Kresach Północno-Wschodnich Rzeczypospolitej”, przekazane przez Archiwum Światowego Związku Żołnierzy AK. Słownik, wydany przez bydgoski oddział Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, zawiera biogramy żołnierzy, lekarzy, polityków, którzy w latach 1939-1945 czynnie uczestniczyli

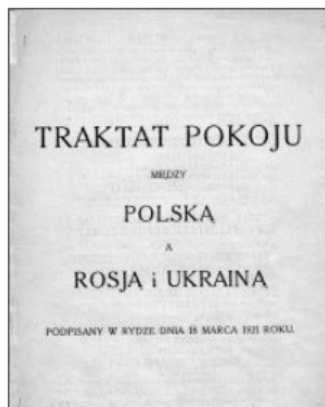

Życiorys Michała Bałasza, wybitnego polskiego architekta, spisany przez Witolda Czarnieckiego.

Archiwum Wandy i Karola Poznańskich

Fundamentem kolekcji Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego, powstałego w 1998 r., jest dar rodziny Poznańskich, przekazany bydgoskiej uczelni w 1997 r. i 2013 r. przez żonę ostatniego konsula generalnego II Rzeczypospolitej w Londynie – Wandę Poznańską. Były to cenne archiwalia dokumentujące działalność służby dyplomatycznej i polskiego rządu na Uchodźstwie, a także meble, rzeczy codziennego użytku, dzieła sztuki i pamiątki rodzinne donatorki. Przez lata muzeum wzbogacało się o kolejne eksponaty. Ciekawostką kolekcji jest m.in. nadbitka traktatu ryskiego, nagrania z przemówieniami generała Władysława Andersa, korespondencja dyplomatyczna (m.in. listy generałowej Sikorskiej i prezydenta Władysława Raczkiewicza). Zgromadzono także pokaźną ilość fotografii dokumentujących działalność zawodową oraz życie prywatne pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W ramach projektu zdigitalizowano 200 jednostek archiwalnych. Wśród nich znalazły się fotografie z oficjalnych spotkań, kartki okolicznościowe, zaproszenia na bale, listy akredytacyjne i komisyjne, dyplomy, paszporty dyplomatyczne i in.

Nadbitka *Traktatu Pokoju między Polską, Rosją a Ukrainą* podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921.

Kolekcja węgierska

Zbiór zawiera archiwum rodzinne Josefa Szügyi Trajtlera, naczelnika kolejowego Urzędu Ruchu w Bydgoszczy. J. Szügyi Trajtler (1879-1923) urodził się na Węgrzech, był wybitnym specjalistą w zakresie kolejnictwa. Po pierwszej wojnie światowej, pod wpływem żony, przeniósł się wraz z rodziną do Polski. Organizował służbę kolejową w Bydgoszczy. Archiwum zawiera wiele interesujących materiałów. Wśród nich szczególnie cenne są zdjęcia rodzinne, zwłaszcza album stworzony przez córkę Izabellę, ręcznie zdobiony i opisany, a także album dokumentujący historię kolejnictwa m.in. w okolicach Bośni i Hercegowiny.

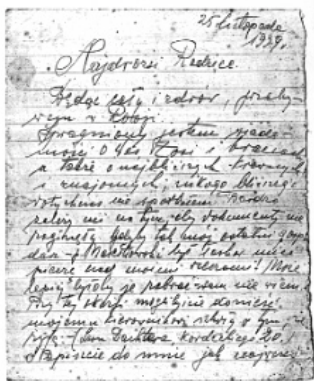

Most Gdański w Bydgoszczy – pocztówka wysłana przez J. Szügyi Trajtlera do Cecylii z Bajewskich Trajtler. Rok 1920-21.

W kolekcji węgierskiej znalazły się także dokumenty rodzinne (potwierdzenie szlachectwa, paszporty, dyplom ukończenia studiów na Politechnice Budapesztańskiej, indeks i notatki z zajęć), wspomnienia J. Szügyi Trajtlera z podróży do Polski, pamiętniki córki Izabelli Dębickiej (7 zeszytów), korespondencja z żoną i unikatowe pocztówki z wielu polskich (i nie tylko) miast. Archiwum rodzinne zostało zgromadzone przez żonę J. Szügyi Trajtlera – Cecylię z Bajewskich-Trajtler (1879-1969), zaś Bibliotece UKW udostępniła je wnuczka J. Trajtlera – profesor Halina Stasiak. Zdigitalizowano 200 obiektów, przede wszystkim fotografie rodzinne, karty pocztowe i wybrane dokumenty.

Kolekcja Muzeum Oświaty w Bydgoszczy

Ciekawy zasób stanowi kolekcja pedagogiczna będąca fragmentem zbiorów bydgoskiego Muzeum Oświaty, działającego w budynku Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy. Muzeum powstało w 1979 r. z inicjatywy Stanisława Lisewskiego. On to, wraz z grupą emerytowanych nauczycieli, pasjonatów zbieractwa i idei muzealnictwa oświatowego, zaczął gromadzić pamiątki dokumentujące losy i działalność pedagogów okręgu kujawsko-pomorskiego, dawne podręczniki, czasopisma, akta i fotografie. Dziś w zasobie Muzeum znajdują się muzealia (wyposażenie ucznia i nauczyciela, pomoce naukowe, sprzęt szkolny), archiwalia (spuścizna nauczycieli dokumentująca ich działalność, materiały dokumentujące drogę doskonalenia zawodowego, akta szkół i placówek oświatowych) oraz zbiory biblioteczne (podręczniki, lektury szkolne, literatura z zakresu pedagogiki, psychologii, dydaktyki, czasopi-

List Czesława Bartkowiaka do rodziny z Kozielska,
25 XI 1939 r.

sma, wycinki prasowe o tematyce pedagogicznej i zdjęcia). Bydgoskie Muzeum Oświaty organizuje wystawy czasowe, poszerzające wiedzę z zakresu dziejów oświaty Bydgoszczy i regionu. Posiada również ekspozycje stałe. Jedną z nich jest wystawa pt. „Losy nauczycieli bydgoskich w latach 1939-1945”, poświęcona tym, którzy oddali życie w masowych egzekucjach i obozach zagłady, pedagogom prowadzącym tajne nauczanie, dla których zawód stał się powołaniem. Do digitalizacji wybrano teczki dokumentujące życie i drogę kariery zawodowej 6 wybitnych pedagogów okręgu bydgoskiego: Antoniego Jobke, Ignacego Grzesia, Czesława Bartkowiaka, Marii Semeńczuk, Olgi Trybuchowskiej i Stanisławy

Światlik. Wyznacznikami ich losów były pasja, poświęcenie i bohaterstwo. W ramach projektu zdigitalizowano 400 obiektów.

Sprawozdania towarzystw naukowych i gimnazjów z XIX i XX w. z Książnicy Kopernikańskiej

W najobszerniejszej, pod względem ucyfrowionych obiektów, kolekcji znalazły się szkolne publikacje sprawozdawcze z XIX i XX wieku. Stanowią one fragment bogatego, liczącego przeszło 40 tys. egzemplarzy zbioru Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu. Swoim zasięgiem terytorialnym obejmują przede wszystkim obszar zjednoczonego w 1871 r. Cesarstwa Niemieckiego i powstałej w 1867 r. Monarchii Austro-Węgierskiej, a także w niewielkich ilościach miejscowości znajdujących się na pograniczu państw niemieckich, np. szkoły w Aabenraa w Szlezewiku-Holsztyinie (obecna Dania) i Altkirch (dzisiejsza Francja). W ramach projektu zdigitalizowano 3900 obiektów, związanych głównie z terenami obecnej północnej Polski. Wśród najstarszych publikacji znajdują się pochodzące z 1825 r. sprawozdania z działalności gimnazjów: w Braniewie, Gąbinie, Kwidzynie, Kętrzynie, Ełku i Królewcu, a także z 1826 r. m.in. z Torunia i Gdańska. Najnowsze druki pochodzą z lat 30. XX w. Ucyfrowiono 188 sprawozdań ze szkół w Bydgoszczy, wydanych w latach 1827-1935. Wszystkie broszury cechuje skromna szata graficzna. Nie mają karty tytułowej. Jej funkcję pełni okładka. Tytuły najczęściej są mocno rozbudowane i zawierają informacje niezbędne do identyfikacji szkoły i okresu, którego dotyczą. Na okładce znajdują się także nazwiska autorów (nauczycieli danej placówki oświatowej) i tytuły publikowanych przez nich tekstów. Najczęściej odnoszą się one do kultury, historii i przyrody regionu. Zawierają także sporo informacji o rodzimym mieście. Najważniejszą częścią broszur są sprawozdania, które ukazywały się co roku. Znajdowały się w nich informacje na temat działalności szkoły. Przedstawiały wszystkie ważne wydarzenia w życiu placówki. Zawierały także dane statystyczne dotyczące uczniów, nauczycieli i przeprowadzonych zajęć. W broszurach znajdowały się również programy nauczania. Były one bardziej szczegółowe niż

Sprawozdanie szkolne Gimnazjum Miejskiego w Malborku z 1870 r., zawierające rozprawkę pt. *Ueber Goethe's „Elpenor“ und „Achilleis“* autorstwa Friedricha Johanna Gustava Strehlkego (1825-1896).

z 1826 r. m.in. z Torunia i Gdańska. Najnowsze druki pochodzą z lat 30. XX w. Ucyfrowiono 188 sprawozdań ze szkół w Bydgoszczy, wydanych w latach 1827-1935. Wszystkie broszury cechuje skromna szata graficzna. Nie mają karty tytułowej. Jej funkcję pełni okładka. Tytuły najczęściej są mocno rozbudowane i zawierają informacje niezbędne do identyfikacji szkoły i okresu, którego dotyczą. Na okładce znajdują się także nazwiska autorów (nauczycieli danej placówki oświatowej) i tytuły publikowanych przez nich tekstów. Najczęściej odnoszą się one do kultury, historii i przyrody regionu. Zawierają także sporo informacji o rodzimym mieście. Najważniejszą częścią broszur są sprawozdania, które ukazywały się co roku. Znajdowały się w nich informacje na temat działalności szkoły. Przedstawiały wszystkie ważne wydarzenia w życiu placówki. Zawierały także dane statystyczne dotyczące uczniów, nauczycieli i przeprowadzonych zajęć. W broszurach znajdowały się również programy nauczania. Były one bardziej szczegółowe niż

z 1826 r. m.in. z Torunia i Gdańska. Najnowsze druki pochodzą z lat 30. XX w. Ucyfrowiono 188 sprawozdań ze szkół w Bydgoszczy, wydanych w latach 1827-1935. Wszystkie broszury cechuje skromna szata graficzna. Nie mają karty tytułowej. Jej funkcję pełni okładka. Tytuły najczęściej są mocno rozbudowane i zawierają informacje niezbędne do identyfikacji szkoły i okresu, którego dotyczą. Na okładce znajdują się także nazwiska autorów (nauczycieli danej placówki oświatowej) i tytuły publikowanych przez nich tekstów. Najczęściej odnoszą się one do kultury, historii i przyrody regionu. Zawierają także sporo informacji o rodzimym mieście. Najważniejszą częścią broszur są sprawozdania, które ukazywały się co roku. Znajdowały się w nich informacje na temat działalności szkoły. Przedstawiały wszystkie ważne wydarzenia w życiu placówki. Zawierały także dane statystyczne dotyczące uczniów, nauczycieli i przeprowadzonych zajęć. W broszurach znajdowały się również programy nauczania. Były one bardziej szczegółowe niż

sprawozdania, odnotowano w nich m.in. liczbę godzin lekcyjnych każdego przedmiotu w poszczególnych klasach, szczegółowy program zajęć, podstawowe dane o szkole i jej zarządzie, informacje na temat lekcji dodatkowych, listę podręczników, informacje o bibliotece szkolnej i pomocach naukowych, kronikę szkoły, dane statystyczne, informacje o przyznanych stypendiach, a także na temat przeprowadzonych egzaminów itp. Szkolne publikacje sprawozdawcze stanowiły doskonałą reklamę każdej placówki oświatowej. Dokumentowały osiągnięcia uczniów i profesorów. Dzisiaj są cennym materiałem dla historyków badających przemiany zachodzące w szkolnictwie, w państwach niemieckojęzycznych XIX i początku XX w.⁴

Repozytorium Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Uczelniane repozytorium zostało utworzone w 2014 r. Jest to otwarta, pełnotekstowa platforma, która gromadzi i udostępnia materiały dydaktyczne i dorobek naukowy pracowników i doktorantów UKW. Stanowi ono istotny element globalnego ruchu Open Access, działającego na rzecz budowy otwartego modelu komunikacji naukowej. Są w nim archiwizowane czasopisma uczelniane, artykuły, książki, rozdziały i materiały konferencyjne. Materiały deponowane w Repozytorium UKW są indeksowane przez najważniejsze bazy i serwisy zewnętrzne, w tym przede wszystkim Google Scholar, najczęściej wykorzystywane źródło informacji o naukowych zasobach Internetu. Kolekcja repozytorium liczy prawie 7 tys. publikacji. Dzięki projektowi zasób bazy powiększył się o 1800 obiektów.

W ramach projektu przeprowadzono także retrokonwersję 5 tys. publikacji naukowych. Rekordy bibliograficzne opracowane w standardzie Marc 21 umieszczono w katalogu bibliotecznym.

Przez cały czas realizacji projektu można było śledzić jego postępy w mediach społecznościowych, prasie, podczas spotkań i wystaw organizowanych w bibliotekach, a od 2020 r. także transmitowanych online, głównie z uwagi na ograniczenia związane z pandemią koronawirusa.

W większości zeskanowane dokumenty charakteryzują się wysoką unikatowością i stanowią nieocenione źródło wiedzy dla badaczy historii, kultury i sztuki, głównie regionu kujawsko-pomorskiego, choć nie tylko. Szkolne publikacje sprawozdawcze oraz kolekcja Muzeum Oświaty są skarbnicą wiedzy o funkcjonowaniu placówek oświatowych na ziemiach polskich w XIX i XX w., dostarczają także informacji o losach zasłużonych pedagogów przed wojną, w jej czasie

---

⁴ . R. Skowrońska-Kamińska, *Szkolne publikacje sprawozdawcze z XIX i początku XX wieku w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*, „Rocznik Toruński” 2008, t. 35, s. 185-199.

i krótko po drugiej wojnie światowej. Dokumenty z kolekcji kresowej zainteresują badaczy ruchu oporu i działalności Armii Krajowej na Wileńszczyźnie, zaś zeskanowane obiekty z Muzeum Dyplomacji dostarczają wielu ciekawych informacji na temat funkcjonowania polskich placówek dyplomatycznych na Uchodźctwie. Bezcenną wartość posiadają także zeskanowane starodruki, rysunki W. Weissa, pocztówki przedwojennej Bydgoszczy i in. Każda kolekcja jest wyjątkowa. Umieszczenie jej w zasobach KPBC stwarza możliwość nieograniczonego dostępu do zdigitalizowanych publikacji. Stanowią one nie tylko cenny materiał badawczy dla naukowców, ale również są ciekawostką dla wszystkich miłośników Bydgoszczy i regionu kujawsko-pomorskiego.

Bibliografia

1. Chlewicka A., „*Pamięć Bydgoszczan – Archiwum Historii Mówionej*” realizacja projektu, [w:] *Kultura Pamięci. Studia i szkice*, red. A. Chlewicka, T. Kawski, Bydgoszcz 2013, s. 215-227.
2. Dubowik H., *Biblioteka Uniwersytecka, [w:] Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy: 40 lat uczelni 1969-2009: WSN - WSP - AB – UKW*, red. J. Banaszak, Bydgoszcz, 2010, s. 375-385.
3. Galos E., *Papiery Stanisława Kiałki*, Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1992, z. 1, s. 255-259.
4. Skowrońska-Kamińska R., *Szkolne publikacje sprawozdawcze z XIX i początku XX wieku w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*, „Rocznik Toruński” 2008, t. 35, s. 185-199.